

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 19 • год. ХСII • 11 октомври 2012 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

МАДЖАРОВО ОТБЕЛЯЗА „ДЕНЯ НА ТРАКИЙСКАТА ПАМЕТ“

Стоотици потомци на тракийци, потърсили спасение в България преди 99 години от зверствата в Беломорска Тракия, се събраха на 29 септември на традиционния „Ден на тракийската памет“ в Маджарово. На брега на Арда близо 2000 техни роднини са загубили живота си от ръката на башибозука само на крачка от свободата. На тържеството присъства председателят на СТДБ Красимир Премянов, председателката на Тракийския женски съюз и на старозагорското дружество Петра Мечева, председателите на дружества Милка Спасова, Нонка Матова, Тодор Каваков, Николай Димитров, Кирил Сарджев, както и тракийци от организациите в с. Бориславци, Димитровград, с. Ефрем, Кърджали, Карнобат, Любимец, Момчилград, Пловдив, София, Стара Загора, Свиленград, Харманли, Ямбол и др. В тържеството взеха участие и депутатите Иван Петров, Емилия Масларова, Волен Сидеров, Николай Чукалов, Деница Гаджева, областната управителка на Хасково Ирена Узунова и др.

Кметът на Маджарово Илко Армутлиев откри тържеството. Поклонението пред Мемориалния комплекс започна със заупокойна молитва, отслужена от Старозагорския митрополит Галактион и свещенослужители от Свиленград. В прочувствено слово Негово Високопреосвещенство припомни надпис на паметник, който гласи „За Тракия, Македония и Добруджа загинахме, но свободни не ги видяхме“ и призова да си спомним мъченичеството и героизма на хората, оставили костите си за вярата и българщината. От

името на Съюза на тракийските дружества слово произнесе писателят Никола Инджов. Публикуваме го на 2 страница.

Присъстващите единодушно приеха декларация-обръщение от името на СТДБ към президента, председателя на парламента, премиера и председателите на парламентарните групи. В нея се настоява обществото и институциите да не обръщат гръб на трагедията и геноцида над хилядите тракийци и историческата истина и справедливост да бъдат възстановени. На

родното събрание да излезе със специална декларация и въпросът за моралното и материалното компенсиране за загубените имоти на предците да влезе в дневния ред, поискаха още тракийци.

По предложение на столичната организация председателят на СТДБ Красимир Премянов връчи най-високото тракийско отличие – медала „Капитан Петко Войвода“ с лента, на проф. Делчо Порязов, член на Централното ръководство и председател на Съюза на иконо-

мистите в България. По-късно бяха поднесени венци и цветя пред паметника-костница. Поздравителен адрес до събралите се тракийци изпрати и председателят на БСП Сергей Станишев. Цветя бяха поднесени и пред паметниците на войводите Димитър Маджаров и Руси Славов, спасили над 20 000 човека край Маджарово, а така също и пред паметника на Капитан Петко Войвода. След обяд известният певец Бисер Киров изнесе концерт на стадиона.

Проф. Иван Канев

РАБОТНИЯТ МИ ДЕН СЯКАШ НЕ СВЪРШВА

На стр. 3

ТОДОР КОРУЕВ
Преди няколко дни в Художествената галерия в Смолян разгледах изложбата „Освобождението на Родопите в творчеството на българските художници“, посветена на стогодишнината от Балканската война. Както е известно голяма част от Родопите бе освободена тогава. Бойният дух и героизмът на войската и опълчението, а също така и приносът на родопчани за освобождението на този край са извор на възнновение за майсторите на родното пластично изкуство. От юг дойде вест, че генерал Васил Де-

ната ще бъде през следващата година. Сред най-активните двигатели на честванията е и ще бъде и Съюзът на тракийските дружества в България. Естествено център на всенародното честване на тази единствена за народа ни Отечествена война ще бъде Стара Загора – сърцето на Тракия. И не само там. Мисля си, че първа грижа сега на тракийските организации, на обществеността е съвместно с общините е да се обновят, освежат, поправят, почистят войнишките паметници и паметните знаци, свидетелстващи за погромите над тракийските бежанци

„Те се вдигнаха за Тракия“

лоб – командващ Хасковския отряд, който изтласква турците на юг от Арда и така осигурява тила на 2-ра българска армия при Огрин, ще бъде удостоен посмъртно със звание „Почетен гражданин на Кърджали“. В Националния военноисторически музей в София бе открита внушителна изложба: „13 март 1913. Огрин – прокоба или илюзия“. Започнаха и научните конференции, посветени на паметното събитие – първом ще се осмисли мястото на Балканската война в световната военна история, тя ще се оцени като израз на духа и моралните достоинства на българската нация, а така също и приноса ѝ за развитието на военното изкуство. Вече е в печатница бележитият труд на акад. Георги Марков „България в Балканския съюз срещу Османската империя. 1911-1913 г.“. Началото на всенародните чествания върхва кураж, че стогодишният юбилей може да обедини народа ни около обща значима идея и да допринесе за побдигане на националното самочувствие. Добре е, че много вестници и телевизии подхващаха темата за Балканската война. Кулминацията на стогодиш-

• Тодор Корув

от 1913 г. и от по-сетне. И по възможност да се спасят и малкото такива паметни места отвъд днешните ни граници. Подвигът на българския народ в Балканската война само потвърждава правотата на националната кауза, с която се е заел СТДБ – да не се забравят страданията на тракийските бежанци и да се волюва за справедливо уреждане на имотните им проблеми с република Турция. Добре го е казал поетът Никола Инджов: „Героите на Балканската война не пагнаха за Тракия, не, те се вдигнаха за Тракия!“

СТДБ ОТКРИ ПАМЕТНА ПЛОЧА НА КОСТАДИН КАРАМИТРЕВ

На 5 октомври, на 80-та годишнина от рождението на дългогодишния председател на СТДБ Костадин Карамитрев, върху фасадата на сградата на съюза на ул. „Стефан Караджа“ 7а бе открита паметна плоча в негова чест.

На събитието присъствуваха десетки тракийци, колеги, близки и роднини на К. Карамитрев. Тук бяха и членовете на ЦР на СТДБ Нонка Матова, Краснодар Беломорски и Николай Димитров. Церемонията бе уважена и от вицепрезидента Ангел Марин /2002-2012/.

В своето слово председателят на СТДБ г-н Красимир Премянов говори за професионалния и житейски път на г-н Карамитрев и подчерта огромния му принос за възраждането на съвре-

менното тракийско движение. „Целият си живот той посвети на България, а последните 20 години се отдаде изцяло на тракийската кауза, неотделима от българската национална кауза, като осъществяваше конгресните решения за укрепването и общественото признаване на СТДБ, за да се чуе гласът на тракийците в България и да се възстановят социалните и имуществени права на тракийските бежанци“, изтъкна г-н Премянов. Той проследи приноса на К. Карамитрев за провеждане на последователна политика по националния въпрос от страна на СТДБ, за възстановяването на двете български църкви и за откриването през 1990г. на паметник на Екзарх Антим в двора на църквата „Св. Константин и Елена“,

за построяването на паметниците на Капитан Петко Войвода в Рим и Киев, за обявяването на 26 март за Национален ден на Тракия и др.

Бяха отправени благодарности към Софийския общински съвет, към кмета на София Йорданка Фандъкова и Главния архитект на София Петър Диков за оказаното съдействие паметната плоча да стане факт, както и към авторите ѝ – проф. Валентин Старчев и арх. Явор Дичев.

Заупокойна молитва отслужи отец Кирил и отец Мина от Софийската Метрополия.

Прозвучаха и стихове, посветени на Костадин Карамитрев, написани от неговия дългогодишен колега и приятел Божидар Кралчев.

• Кр. Премянов и ген. Марин открива плочата

Нашата памет е наше страдание

Размисли пред мемориала в Маджарово

НИКОЛА ИНДЖОВ

Тракия е отечествена земя на българи, гърци и турци, но само българите са прогонени от своите поселища, чифлици, ливади, гори, камиларски пътища, манастири, училища, пазари, съборни и панаирджийски местности и т.н. Това не означава нищо друго, освен че Тракия е обезбългарена! Кога с жестоки насилия като разорението на българските села през есента на 1913 година; кога с невиджаното интерниране на българско население по Егейските острови; кога според повелята на несправедливи международни договори като Берлинския, Букурещкия, Ньойския... Обезбългаряването на Тракия през двадесети век е историческа истина, която не може да бъде подправена, нито изменена. Но може да бъде премълчана, и е премълчавана неведнъж от самите нас. Трябва да си кажем горчивата дума, защото българи са учените, които не включват в учебниците по история събития като унищожението на бежанския керван край Арда. Българи са политиките, които не смеят да надигнат глас дори в нашето Народно събрание, камо ли в Европейския парламент и на други световни форуми, за обезщетенията, които Турция трябва да плати на прогонените с огън и меч от Тракия земеделци, строители, овчари, камила-

ри. Българи са и родителите на младите поколения, които не са просветили деца и внуци и ги изпращат към бъдещето без познания за съдбоносните трагични събития от Места до Цариград след освобождението ни от петвековното робство.

Но срещу тяхната корист, гражданска и човешка, се възправя чистата душа на тракийските бежанци! Между тези брегове Арда още е тежка кървава, когато войводата Димитър Маджаров произнася думите на свещен тракийски завет, ето тези думи: „Не забравяйте, но не отмъщавайте!”

И така сто години след безмилостното разорение ние не забравяме, но не отмъщаваме!

Не забравяме отнетата ни Тракия – мила, непрежалима родна земя на деди и прадеди – но не отмъщаваме, не сме загубили нито една педя чужда територия.

Не забравяме поруганите сто и деветдесет стародавни църкви, белокаменните единадесет манастира, сто тридесет и шестте осветени параклиса – но не отмъщаваме, не сме сринали нито една джамия, нито една синагога, нито един нехристиянски храм.

Не забравяме съсипаните двеста и единадесет начални училища, двете мъжки и една девическа гимназия – но не отмъщаваме, отворили сме нашето начално, средно, висше

■ Н. Инджов чете словото си

и академично образование за всички граждани на нашата държава.

Не забравяме, че в Тракия ние, тракийците, нямаше армия и полиция, но имаше достолепните двеста двадесет и шест свещеника и триста тридесет и три учители – но не отмъщаваме за тяхното мъченичество.

Не забравяме, че Тракия бе освободена с победите на Балканската война и бе поробена отново с политически договори и съглашения – но не отмъщаваме за чуждото несправед-

ливост!

Нашата памет е наше страдание, защото в Маджарово, на Илиева нива, при Сарджовата колиба, в Армаганската долина, на Мъгленик, на Петрова нива и други лобни места непрестанно преживяваме тракийския погром. Няма бежанско семейство без черни чембери за посечени, обесени, живи изгорени дявоци, баби, майки, бащи! И въпреки всичко, нашето въздържание от отмъщение е наше достойнство, наше честолубие, наше себеуважение! Пример за следовничество в просвещението и възпитанието, в европейския живот на България!

И още нещо.

Тракийците не са само българи, има тракийци гърци, турци, арменци, евреи, арнаути. От столетия насам в живия възел на говорите и наречията по нашите земи най-ясно се дочува българският език! Език единеният на различните народности в Тракия, аз твърдя това, защото съм го дочувал от Димотика до Солун, в Одрин и Лозенград, на остров Тасос и около устието на Марица, в таверни и дюкани, по пристанищата на Бяло и Мраморно море. Да, днес именно българският език сякаш очертава духовното пространство на

тракийския свят на Европа, той се долавя дори в мелодиите на кавалите и гъдулките, в ритъма на ръчениците и навсякъде там, където тъпан бие и хоро се вие...

Този бряг на Арда е бил в подножието на държавата, там високо се е ветряло държавното знаме. Но царят предател и царедворците му не се застъпват в защита на изнурения бежански керван. Долу в ниското хиляди тракийски бежанци в брода към държавата, башибозук с накръвени очи и ятагани, а горе подлото безхаберие на фердинандовата монархия.

И това не сме забравили, но и за това не сме отмъщавали...

Днес народният български морал и народната българска душевност понасят нови изпитни. Днес нашите изгърсци на Юда Искариотски с много чужди сребърници и по много начини хвалят и превъзвасят един враждебен на нашата историческа правда телевизионен филм и всяка вечер запълват времето на България с внушението за някакъв великолепен султански век. Именно този век, през който на ангрия отвеждат кой знае колко жални наши три синджира роби, сбират кой знае колко голобради още наши

момчета за еничари, и отмъкват кой знае колко ненагледни наши моми и невесты за харемите по Цариград и Анадола.

Днес, деветдесет и девет години оттогава, не сме забравяли и не сме отмъщавали, нашата памет е наше страдание! Но помним и какво казваше Апостолът: „Ние сме във времето и времето е в нас, то нас обръща и ние него обръщаме!”. И си мисля, че времето се промени и ние сме променени, че като съхраним ненакърним заветния смисъл на нашата идея, можем да пренаредим същите пет думи за себе си и за всички съвременници ето така: „Не отмъщавайте, но не забравяйте!”

Това да бъде отсега нататък словесният родов знак на тракийските бежанци! Да бъде извезан на нашите знамена! Да бъде изписан на нашите летописи! Да озарява нашите чела!

Някога съдбоносно бе да не отмъщаваме, днес съдбоносно е да не забравяме кои сме ние, кои са нашите приятели и кои – нашите недоброжелатели. Днес е застрашена родовата и историческата истина за тракийските бежанци.

И тъй, да не отмъщаваме, но да не забравяме!

Да не забравяме!

■ Н. Димитров и К. Сарджев поднесоха венец пред паметника

ДО ПРЕДСЕДАТЕЛИТЕ НА ПАРЛАМЕНТАРНИТЕ ГРУПИ В 41-ТО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ДЕКЛАРАЦИЯ от участниците в Националното тракийско поклонение „Ден на тракийската памет“, Маджарово 2012

Уважаеми народни представители,

Днес, на 29 септември, тук, пред Пантеона на загиналите тракийци, сме се събрали стотици жители на Маджарово и потомци на българи от Източна Тракия и Мала Азия от цялата страна. Поводът, за жалост, не е радостен, а трагичен. Преди 99 години на тази дата редовната турска армия зверски избива над 2000 мъже, жени и деца. Избива ги без жал, целенасочено, за да се изтрие българският корен. Ние, тракийците, не сме

отмъстителни, не търсим реванш. Нашият девиз е „Не забравяйте, но не отмъщавайте“.

Но не можем да се съгласим с това, че съвременното българско общество и държавните институции са обърнали гръб на трагедията на нашите предци, на геноцида над десетки хиляди наши роднини и близки и етническото прочистване на Тракия и Мала Азия, започнало преди 99 години. 300 хиляди са били прогонени с огън и меч, цялата им собственост е била кон-

фискувана от турската държава, лишени са от живот млади, стари, невръстни, пеленачета.

Никой не може да заплати с нищо за безмилостно извършените зверства. И ние не търсим отговорност от сегашната турска власт.

Ние искаме да бъде възстановена историческата истина и историческата справедливост, българската, европейската и световната обществено-отново, както преди 99 години, да узнае за трагедията на нашите предци. Ние искаме вие, нашите

управници, да чуете нашия глас, да се срещнете с представители на десетките тракийски дружества от цялата страна, да разберете нашата болка и да разгледате, заедно с нас, въпросите, които ще изложим.

Ние искаме Народното събрание да излезе със специална декларация и въпросът за моралното и материално компенсиране за живота и загубените имоти на нашите предци да бъде един от важните въпроси на нашето политическо и морално еже-

дневие, защото това за нас е национална кауза и тя може да бъде спечелена само с общите ни усилия.

Ние ви призоваваме: Бъдете с нас в тези траурни часове! Бъдете с нас в борбата ни за справедливост, защото само българската държава може истински да защити интересите на своите лоялни граждани, интересите на стотиците хиляди потомци на българи от Източна Тракия и Мала Азия!

Ние ще разчитаме и на подкрепата на нашите съюзници от Европейския Съюз,

на разбирането и съдействие-то и на други, близки нам народи и страни.

Призоваваме ви да отбележим предстоящата 100-годишнина от геноцида над нашите предци и етническото прочистване на Тракия и Мала Азия по подобаващ начин и с конкретни резултати по решаване от страна на турската държава на въпросите, които нееднократно сме излагали пред вас.

Да живее България!
29 септември 2012 г.
Маджарово

ПРОФ. ИВАН КАНЕВ

-Като начало професор Канев, какво знаете за вашия род, каква е вашата семейна история?

-Тя вече е описвана от Никола Инджов, с когото сме от едно село. По линията на баща ми целият ни род е от село Манастир, а по линията на майка ми са от Сеченли. И двата рода са били големи, през 1913 г., когато става разорението на тракийските българи, както го описва Милетич, те го преживяват. През 1924 г. нашето семейство се преселва на принципа на обмяната. Гърците от България отиват на нашите земи, а тамошните българи пристигат в България. Бабите и дядовците ми са преживели всичките страшни и тежки събития, но пък в премеждията има и нещо хубаво. Аз като човек, живееш в чужбина, където различните народи са се омесили и живеят в мир, го оценявам така. И в нашия род се е получило същото, включително има подобни добри отношения дори към онези, от които предците ми са бягали- турци и гърци. Имам в рода си например, една леля, женена за грък, а чичо ми е женен за туркиня.

-Вие в някаква форма повтаряте тази семейна история. От 14 г живеете в САЩ, тежка ли е емигрантската съдба?

-Емигрантската съдба е винаги трудна, сменяш напълно хора, традиция, език, начин на живот. Но аз всъщност никога не съм скъсвал с България. Всяка година си идвам и си карам отпуската тука.

-Защо, според вас, българите в чужбина успяват с лекота да се приспособят към чуждите правила и закони, а някак си не могат да създадат подобни правила в собствената си страна?

-Заради самите правила. Ние не обичаме и нямаме правила. В университета, в който сега работя, не се интересуват кой съм, от къде съм, какъв съм и като етнос, и като раса. Гледат само професионализма ми. Докато тука при нас се създават винаги нещо като гилдии главно за облагодетелстване. В бизнеса, в науката, просто се създават малки групи, които да доминират над останалите. Няма никакви правила.

-Имате впечатление от българите в Америка. Успяват ли наистина там да се впишат в обществото? Как се справят с живота си?

-От българите, които познавам в САЩ всички, и възрастните, и децата им се справят добре. Няма българин, на който детето да не е отличник и българин от моите среди, който да няма

престижна, добра работа.

- Вие сте сред най-награждаваните и най-често цитирани зад граница български учени. На какво според вас се дължи това? Кои качества осигуряват подобно положение?

-Хайде да сложим най-отпред един късмет. При мен късметът се редува с невървене. Примерно, това което ми се признава в чужбина, в България е отричано. Това всъщност беше и причината да замина за САЩ. Първото ми отиване там през 1991 г. беше по време на първата сесия на Националния фонд за научни изследвания. Тука ми отхвърлиха проекта като нискокачествен. Аз обаче го преведох на английски, изпратих го в САЩ и получих финансиране. Сега кажете ми как може един проект да печели финансиране в САЩ, където целият свят се състезава с идеи и да загуби в България,

идея в науката, която променя досегашните принципни познания и разбирания за хромозомите и молекулярната биология. До сега се мислеше, че те носят само наследственост, а ние откриваме второ направление. Считаме, че те са прототип или поне приличат на трансформатора на Никола Тесла. Той го е направил без да знае нищо за хромозомите, по негово време те не са били още открити. Смятам, че има енергия, която хромозомите-

Работният ми ден сякаш не свършва

където се конкурират само наши проектчета. Вероятно имам идеи, които се ценят по света. Хората от Старозагорския университет, пред които съм представял някои от тях, знаят това. Някои от тях дори са идвали в САЩ. Общо съм работил съвместно с над 130 човека, а с колко още съм бил в някакво сътрудничество е трудно да се изброи. Накрая и малко работохолизъм трябва, ако искаш да успееш.

-Колко часа трае вашият работен ден?

-О, аз мисля, че той изобщо не прекъсва. Отворя ли очи и започвам да мисля за работата си и докато ги затворя правя все същото. Това е основното, което ме занимава.

-През последните 2 г обикаляте САЩ и Канада, за да представяте своята последна идея. Може ли популярно да обясните нейната същност?

-Това е една радикална

те произвеждат, генерират, пренасят, трансформират, излъчват и приемат. И ако това се окаже истина и успее да го докажа, ще се разкрият механизмите за появата на рака, както и на методите за неговото лекуване. Същото се отнася за синдрома на Даун и другите подобни заболявания, които са най-често срещани и най-опасни по отношение на умственото развитие или застрашаване живота на човека. До сега тези заболявания се явяваха неизвестно защо и как. С новата идея даваме отговор на това.

-До къде сте стигнал с доказателствата за вашата теория?

-Идеята ни е че приликата между хромозомите и апаратът, създаден преди 120 години от гения Тесла, не са случайни. Но това е първата стъпка. А от тук нататък трябва да се доказва, да се правят много изследвания, за да се покаже точно как този трансформатор

работи в клетката, от къде идва енергията в хромозомите, как се пренася, кое я променя, кое я кара да работи за добро. Защото тази енергия е създадена преди всичко да работи за добро. Но в дадени моменти тя излиза от контрол, чупи и променя хромозомите и това води до заболявания.

-На лекцията си в столицата направихте паралел между клетката и вселената. Какво е общото?

-По-точно ядрото на клетката, където са хромозомите. Това е едно повече символично сравнение на базата на факта, че хромозомата е изградена от същите пет основни елемента: водород, въглерод, азот, кислород и фосфор, от които е изградена и вселената. И то плазмената система на вселената. Това съдържат още т.нар. постулати, теории на Ръдърфорд и Бор, просто ги използваме, за да съпоставим космоса с ядрото на клетката. За първи път споделих

моята идея с един световноизвестен японски физик-Акира Мисуно. На конгреса, на който се срещнахме, той изнесе лекция за електростатичните сили от наноразмерите до Вселенските. И тогава аз му представих моите виждания. Той каза: това точно илюстрира онава, което аз искам да кажа- връзката между най-малкото известно, което е способно да произвежда енергия и космическите енергии.

-Казахте, че окончателното потвърждение трябва да дойде от физиците, с които работите заедно и които трябва да измерят силата на енергията в хромозомите?

-До тук няма физик, който да е опровергал теорията ми. И в САЩ, и в Канада, дори в София и Стара Загора по време на лекциите ми никой не е оспорил основната идея, че хромозомите наистина работят с енергия. Никой не е бил опонент и не е представил аргумент, че това

не е така. Нямам официален опонент. Но предстоят чисто технически измервания.

- Казвате, че ви предстои патентоване?

-Да, сега работим по патентоването на идеята. В университета има специален патентен отдел, който се занимава с тези неща. Но за да се патентова нещо е необходимо да установим още конкретни факти. Патентоването е сложна работа и си има хора, които се занимават с него. Затова не бих могъл да определя срок, в който то може да стане- може да е сред 3 месеца, може след 3 години.

-Редовно се връщате в България. Поддържате ли връзки и с приятелите си по тракийска линия?

-Да, на лекцията в София повечето бяха мои бивши колеги, приятели, състуденти. По тракийската връзка е проф. Кирев, той е член на тракийската организация. С Никола Инджов също се срещаме редовно.

Войнът строител

Навършиха се 80 години от рождението на Костадин Карамитрев

Д-Р ЕЛЕНА АЛЕКОВА

Беше от хората, които сбъдват мечтите си. Беше от хората, които не чакаха някой друг да им свърши работата. Беше от хората, които строиха съвременна България – негово дело, като инженер строител, са Цариградско шосе, каскадата „Белмекен – Сестримо” и много други. Беше от хората, които възродиха Националното тракийско движение, един от инициаторите за възстановяването на СТДБ. Като председател на Тракийската организация от нейното възраждане през 1990 до 11 май 2010 г., когато на Общото събрание във Варна единодушно бе избран за неин почетен председател, денонощно живееше с проблемите ѝ, с успехите и тежбите ѝ. Беше ѝ се посветил изцяло. С мисъл и дело. С душа и сърце.

Беше от добрите хора. Беше мой учител – по родолюбие, по всеотдаденост на каузата, по вяност към предците, по широта и дръзновение в посока на бъдещето.

Станах член на Родопската секция към Софийското тракийско дружество през 1995 г. Малко след това по предложение на проф. Димитър Шишманов и контраадмирал Дичо Узунов влезнах в редколегиата на в. „Тракия”. В средата на 2006 г., след като бях преминала през длъжностите редактор и отговорен редактор на вестника, Костадин Карамитрев ме покани да стана негов директор. Отказах по ред съображения. Но от януари 2007 г., отново по негово настояване, станах главен редактор. Оттогава започна сърдечното ни общуване, прераснало в приятелство. Дотогава то се свеждаше до учтивото „Добър ден!”, когато случайно се срещаме в коридора на централата.

Оттогава познавам Костадин Карамитрев отблизо. Дотогава знаех за него от репортажите за едно или друго тракийско събитие от национален, регионален или селищен мащаб, които публикувахме във вестника. И все усещането беше, че това е една мащабна личност, посветила живота си в полза роду – в добруването на родината, на родна Тракия, на рода си.

Той беше навсякъде, където е възможно да отиде в зависимост от натоварената си откъм ангажименти програма. Никога не пренебрегна. Не омаловажи нищие усилия, свързано с дейността на организацията и нейното популяризиране.

Възхищавах се на смелата му позиция, когато интересите или честта на тракийците биваха накарнени. Реагираше я с остра декларация от свое име като председател на СТДБ или от името на Централното ръководство, я с дръзко интервю, я с находчива публикация – не непременно негова статия, но понякога и негова. Не

се страхуваше от силните на деня. Реагираше мъниеносно, страстно, умно. Не говореше с притчи. Не увърташе. Назоваваше нещата с истинските им имена. Посочваше пряко виновните, сгрешилите, предците, каквото и да му костваше това. Поставяше трудни въпроси. Търсеше отговори. Намираще решения. И ако в нещо не успяваше, то беше, защото не всичко зависеше от него, а от волята на други, които стояха над него в управлението на държавата.

Беше от хората, които не разказват за себе си. Но от време на време, когато пътувахме за някъде, се отваряше за приказка. Така научих, че родът му е от беломорското село Доганхисар (Дедагачко) и че дядо му Киро е братовчед на Капитан Петко Войвода. Че макар роден в Хасково (на 5 октомври 1932 г.), той – през 1944 г. – става бежанец и че това е третото поред насилствено прогонване на рода Карамитреви от Беломорска Тракия. Че завършва строително инженерство в Харков, че придобива научна степен „доктор”, че е старши научен сътрудник и като такъв заема различни ръководни длъжности в областта на строителството и благоустройството. Няма да забравя как разказваше за изграждането на каскадата „Белмекен – Сестримо”, поясненията му за нейната уникалност. Изцяло потъна в другото време. Очите му горяха. Лицето му грееше.

А как изграждаше и надграждаше Тракийската организация!... Заслужаваше си дори само да го наблюдаваш отстраня. Беше човек изцяло съзидателен. Когато работеше – работеше. Нищо – дори най-малката подробност, най-нищожното детайлче, не убягваше от вниманието му. Притежаваше пословично чувство за хумор, на което неведнъж, очаквано или неочаквано съм била „жертва”. Но когато трябваше да се свърши нещо сериозно, когато предстоеше

■ Карамитрев на „Богородична стъпка“

важно събитие като паметно тракийско честване например, конгрес или конференция на СТДБ, ставаше изключително сериозен и съсредоточен – все едно беше друг човек.

Когато се веселеше, се веселеше. Умееше да го прави. Тогава отново избликваше чувството му за хумор, с което можеше да разведри и най-мрачната обстановка. Почитахше личния празник на всеки от нас. Щадеше достойнството на всеки. Беше съпричастен към проблемите и болките ни. Намираще начин да зачете всеки. Да помогне на всеки, ако може. А колко човешчина носеше в себе си!...

Знам, мнозина са изпитали на гърба си строгостта му. Но ако сложат ръка на сърцето си, няма как да не признаят, че неговата строгост наистина беше справедлива. В действителност той беше много добър човек. Може би не съвсем похвален в изкуството да показва добрите си чувства. Но за добрината му, изявена в добри дела, нося много спомени. Не само за доброто, което лично на мен е направило, а за доброто, което правеше на мнозина. Те често дори не предполагаша, че доброто ги „сполетява” тъкмо заради него.

Помня едно невероятно пътуване с него и Коста Андреев през лятото на 2006 г. Ще го опиша през думите на самия Костадин Карамитрев от спомените му за писателя: „Страшната и коварна болест

повалише снажното тяло на Коста Андреев. Нашите срещи продължаваха. Но на тях се чуваше и вопълът на Коста: „Боли, много боли!” И отново – болкоуспокоителните хапчета... Неговите близки чувствахмем приближаващия край. И тогава с Елена Алекова решихме да поведем Коста по неговите места – Хасково, Харманли, Долни Главанак и, естествено, Малко Брягово, където имаше голяма земяческа среща и събор. В Малко Брягово Коста срещна първата си любов. Там и го наградих със златния медал „Капитан Петко Войвода”. Там Коста игра и последното хоро в живота си... Това, което никога няма да забравя, е неговото прощаване с родната земя, с родния дом, макар и несъществуващ вече. Няма да забравя и песните, които той и Елена пяха от родното му село до София... Величав, несломим дух!”

Истината е, че този подарък за Коста Андреев в последните седмици от живота му беше неговата идея. Той и ни предизвика да се надпъваме с Коста по целия дълъг път. И Коста забрави болката. Все едно не съществуваше.

По наша с него инициатива бе издигнат паметникът на големия писател и родолюбец Николай Хайтов в Борисовата градина. Помня как отидох при него, как той се хвана за идеята, как мъниеносно в главата му се изгради планът

за това, как веднага тръгна към реализирането му, как... спокойно, макар и със сподявена горчивина прие факта, че други си присвоиха заслугите за осъществяването на това благородно дело и дори не ни поканиха, когато откриваха паметника. За него беше важно, че идеята ни се осъществи и че на Николай Хайтов, който възкреси в националната памет подвига на Капитан Петко Войвода и вгради името му в пантеона на безсмъртните, се отдаде заслужената почта.

Едни думи на Достоевски, прочетени преди време, са се запечатали в съзнанието ми, че в отвлечената любов към човечеството човек най-много обича себе си. Костадин Карамитрев обичаше отечеството си не отвлечено, празно и кухо, не заявяваше родолюбие си с крилати думи и фрази, лишени от съдържание. За него любовта към отечеството се преплиташе и сливаше неизменно с любовта към Тракия, с верността към тракийската кауза и неуморната конкретна дейност за нейното реализиране, в битуването на съвременното българско общество, в живота.

Беше от хората, които воюват за България в трудното след промяната антибългарско време. Едни воюваха за нея с меч и слово. Костадин Карамитрев воюваше като строител. Той не просто бе строил пътищата и каскадите на родината. След като в новото време възкреси СТДБ на централно и местно ниво, след като запали огъня в сърцата на тракийци за учредяването на нови и нови тракийски дружества, той започна да изгражда и новия облик на Тракийската организация. Като инженер той много добре разбираше, че за да е жив и як строежът, строителят трябва да му вдъхне душа; че всяка организация освен плът е и дух. Преди всичко дух. За него заветът на предците ни революционери тракийци „Не забравяйте, но не откъсвайте!” не беше само фраза с библийски привкус, която можеше да използва в свои паметни слова и публицитични изяви за ефект. За него това беше завет, който той изпълняваше безпрекословно, но и изпълваше с ново съдържание.

Беше му ясно, че новото време влага нов смисъл и отива

за нови аспекти в измеренията на тракийската кауза и в целите и задачите на Националното тракийско движение. След като бе възстановил структурите и дейността на СТДБ, той усилено търсеше основите, върху които да се изгради съвременния облик на съюза. И ги намери. Още в началото на 90-те години на миналия век постави новата цел „Тракия без граници”, огряла – като начало – на фасадата на новия паметник в реконструираната през 1993 г. мемориал край Маджарово. По негова инициатива и с негово съдействие Националният център за териториално развитие разработи проекта „Интеграция на Тракия в рамките на ЕС”, обсъден през 2006 г. на Национален форум в Стара Загора и допълнен с идеята за развитието на Еврорегион „Тракия”. Същата година тази разработка бе приета на конгреса на СТДБ в Бургас и бе записана в устава на организацията като нейна нова стратегическа цел.

Успоредно с това Костадин Карамитрев не пренебрегваше завета на предците – НЕ ЗАБРАВЯШЕ миналото, не пренебрегваше корените. Защото като инженер знаеше, че строежът е дълговечен, когато темелът му е здрав, вкоренен в земята. Затова разшири и границите на миналото, към което паметта ни да се връща, което **ДА НЕ ЗАБРАВЯМЕ** – древната тракийска цивилизация по нашите земи. За това му помогна и бумът на археологическите открития от наше време.

Така Костадин Карамитрев провидя новите измерения на тракийската кауза – с вяност към миналото, с дела в настоящето, с вяра в бъдещето на Тракия. Така той пренесе духа на древните, нарекли земите, които населявали, Тракия (от финикийски „ефирно пространство”, „небесна твърд”) и възприемали я като страната на чистата доктрина и свещената поезия, от древността в грядущето. И ни предаде най-големия урок за живота: очите на човека са отворени за прозрения, ако са взрени в посланията на отшумялото. Бъдещето на един народ е заключено в неговото минало. Човек без минало е дърво без корен. Корените правят един народ безсмъртен.

■ Костадин Карамитрев

100 години от Балканската война

Геополитическите измерения на събитията от 1912 – 1913 г.

АКАДЕМИК ГЕОРГИ МАРКОВ

В продължение на почти 100 години народите, населяващи цивилизована Европа, въздишат чрез спомени, книги, филми и изложби по „Хубавата епоха“ отпреди Първата световна война, чийто край уж „внезапно и фатално“ бил сложен в един балкански град с криви улици, огласяни от виковете на бозаджии и наситени с мирис на чесън от шкембе чорба. Атенатът в Сараево на 15 юни 1914 г. наистина предизвиква въоръжения сблъсък между Австро-Унгария и Сърбия, обаче той се превръща в удобен повод за разпалването на отдавна подготвяната Голяма война между Тройния съюз и Тройното съгласение.

Видните държавници от второто конфликтно десетилетие на XX век не пропускат да изтъкнат в мемоарите си, че прекрояването на границите в Югоизточна Европа, макар и под контрола на Великите сили, изострило състоянието на Източния въпрос и приближило неизбежно неговото окончателно разрешаване, което пък отворило пътя към Световна война. Непосредствената близост във времето изкушава историците по правило да разглеждат бегло Балканските войни в уводната глава на трудовете за Първата световна война, като понякога бъркат предпоставките с причините или се опитват да внушат, че „Барутният погреб на Европа“ се е взривил от само себе си и така „подпалил“ света.

„Болникът на Босфора“ отдавна би издъхнал, ако не се крепеше на съперничествата и противоречията между факторите на Източния въпрос. Европейските сили искат да отложат за „най-подходящо време“ окончателното разрешаване на Източния въпрос, което съдържа рисковете на Голямата война. Всяка от тях си набелязва парче от „Османското наследство“, но другите трябва да й го зачетат, съизмервайки го със своя дял. Самостоятелното посягане към оспорваното наследство предполага „удряне през ръцете“ с коалиция като тази от Кримската война.

Враждите между балканските народи са толкова остри и трайни, че дори най-осведомените европейски дипломати не допускат за вероятно тяхното преодоляване. Високата порта е заета с възползването от съперничествата между Великите сили и не обръща внимание на „невъзможното“ според нея помирение и сближение между балканските държави. Колкото и да е чудно обаче тъкмо политиката на „османизиране“ подтиква балканските съседи на Империята да пристъпят към преговори за споразумение.

Започналата на 16 септември 1911 г. Триполитанска война е посрещната с категоричната декларация: „Желанието на всички Сили е балканските държави да останат спокойни.“ На тази война за колонии не бивало да

■ Български войници на улица в Лозенград след превземането на града в Първата Балканска война, октомври-ноември 1912 г.

се гледа като на благоприятно обстоятелство, приближаващо разрешението на Източния въпрос, за което нито е подготвена почвата, нито му е „дошло времето“. От Санкт Петербург обаче се чува и съвета за

■ „опитване на едно споразумение“

между балканските православно държави, като се пристъпи по-напред към разбирателство между България и Сърбия за разграничаване на „сфери на интереси“, както и да бъде постигнато съгласие за запазване на териториалното статукво от външни посегателства.

Подетите по инициатива на правителството на Иван Ев. Ге-

шов преговори със Сърбия се натъкват на изрично поставеното от Белград условие да добие по-дълбок хинтерланд за искания излаз на Адриатическо море чрез присъединяването на Северозападна Македония наред със Северна Албания и Косово. Гешов приема Скопско и Кумановско да бъдат „означени като Спорна зона, върху която руският император да се произнесе кому какво да се даде от нея“.

Другата пряко заинтересована Сила на Балканите е Дунавската двудинна монархия, чието правителство настоява за сближение на България с Румъния, понеже без споразумение и „обезщетение“ на северната съседка не могло изобщо „да се помръдне в стремежа да се

създаде Велика България“. Руският външен министър Сергей Сазонов обаче изтъква на 26 ноември 1911 г. необходимостта от съюз между двете южнославянски държави с техните 500 000 щика, пред които „всяка съседна страна би се замислила“. Има предвид най-вече Австро-Унгария. В Генералния щаб вече гледат на България, Сърбия и Черна гора като на бъдещи съюзници срещу Хабсбургската монархия в приближаващата Общоевропейска война „и само по изключение и доколкото е безусловно необходимо и против Турция“, против която на България се отрежда „главната роля“. Определят се и териториалните придобивки при една вероятна победа над Централ-

ните сили и Османската империя: България присъединява Македония, Сърбия – Косово, Босна и Херцеговина, а Черна гора – Новопазарския санджак. Засага Гърция не влиза в сметките поради съмнения в боевостта на нейната армия и стремежа ѝ към Цариград.

Съгласно подписания на 29 февруари 1912 г. Договор за приятелство и съюз между Царство България и Кралство Сърбия двете страни се задължават да си помагат с всичките въоръжени сили, в случай че едната бъде нападната от една или повече държави, или ако „коя да е от Великите сили би се опитала да анексира, да окупира или да заеме с войските си дори и временно“ част от „Османското наследство“ на Балканите. Преди всичко се има предвид пак руската съперница Австро-Унгария.

Покровителката

■ Русия обаче забранява на съюзниците да „предизвикват“ Османската империя

защото при една несполука не би могла да ги спаси – „нейната намеса би предизвикала всеобща война, а за такава война тя не е готова“.

Последвалото сключване на 16 май 1912 г. на Договора за отбранителен съюз между Царство България и Кралство Гърция не променя позицията на Русия за запазване „спокойствието на Балканите“. Към нея се присъединява и Германия, която започва „да вдига покровителстващата си ръка“ от Османската империя, където младотурците не въвеждат очаквания ред, бла-

гоприятен за нейните стопански интереси.

Черна гора не разполага със значителни въоръжени сили, но трябва да привлече гнева на Европейските сили, започвайки първа войната срещу общия „вековен враг“. Постигнатото в средата на август 1912 г. устно споразумение урежда парична помощ от Царство България за Кралство Черна гора, с която се финансира воденето на бойните действия. Така е съединено и четвъртото звено от Балканския съюз, наречен от вестникарите след изненадващата си поява на международната сцена – „Седмата европейска сила“.

Османската империя е обречена да изчезне в подготвяната от десетилетия Голяма война, при което „лъвският пай“ принадлежи „по право“ на Европейските сили. Балканските страни се опасават, че ще получат малко или поне недостатъчно спрямо техните впечатляващи с размах си национални доктрини и търсят собствено решение на Източния въпрос в пределите на полуострова. Основният стратегически въпрос е доколко биха стигнали силите на довчерашните „раи“ да преборят една империя със значителни човешки и материални ресурси.

Европейските сили повече от всякога са съгласни „да запазят мира и статуквото на Балканите“ и държат преди всички България за отговорна, защото без нея другите балкански държави не могат да воюват срещу Османската империя. България е почти равна по територия и население на останалите три съюзника и ги превъзхожда във въоръжените сили. Свиждането между Николай II и Вилхелм II в Балтишпорт от 21 до 23 юни 1912 г. завършва с еднозначна изјава на тяхната воля: „Мир, мир навсякъде, без да се изключват и Балканите.“ След три дни френският министър-председател Раймон Поанкаре строго допълва, че

■ „България трябва да мирува“

Дори доброжелателките на Балканския съюз в лицето на Съгласенските сили, давайки съвети за търпение и изчакване, не могат да съдържат своите упреци. На 30 август Поанкаре отново размахва назидателно пръст пред „Първата цигулка на Съюза“: „Голяма грешка би било, ако България в сегашния момент се впусне в някаква военна акция против Турция. Цяла Европа е съгласна и абсолютно решена да се запази мира.“ България могла да води война „до един-два месеца“, след които пак щяла да се обърне с молба за оръжие и боеприпаси към Великите сили, а Румъния нямало да чака безучастна зад гърба ѝ. Силите сякаш са се наговорили да употребяват едни и същи възпиращи аргументи.

Публикуваме със съкращение. Продължава в следващия брой.

■ Войник в пълно бойно снаряжение от Балканската война

„Душата ми летеше...”

Спомени за самоукия краевед Мара Михайлова

НИКОЛА ИНДЖОВ

Продължение от миналия брой

В съдбата на Мара Михайлова има много превратности. Безспорно апогеят на живота ѝ е в Гюмюрджина през 1941 - 1944 година. Там тя е отново на родна земя и се намира в очарователна за всяка жена възраст, не е чужда на светския живот. Ние, децата, я боготворяхме, защото я виждахме да кара автомобил! Бе на среден ръст, косата ѝ бе леко чуплива, а в очите ѝ имаше много светлина, макар че бяха тъмни. Все още не знаехме, че в същото време в Гюмюрджина тя съчинява пиесата „Басът“, повестите „Пролог“ и „В света на лъжата“. Творби, които не излизат в книги. Питал съм я защо не ги е издала, след като е имала възможности. „Душата ми летеше - казваше тя - нямах време да се обръщам назад, за мене бе важното, че съм ги написала...”

Помня и поредното изгонване на българите от Беломорска Тракия. В съответствие с Ялтенските споразумения тя бе отстъпена на Гърция. В късната есен на 1944 година нашето семейство бе прекарано до с. Чорбаджийско през прохода Маказа с един случайно намерен празен камион и в бързането изоставихме на синията паници с недоядена трахана. В камиона моите родители говореха за леля Мара - била останала да помага на изселващите се, организира настаняването им в България. Не по тази ли причина тя бе осъдена на смърт от новата гръцка администрация на Гюмюрджина?

Гърците не успяха да я обесят, но след завръщането си в Кърджали тя бе арестувана по гнусни и подли обвинения, че е против новата власт. Синът ѝ Тончо ми разказа, как е ходил

почти нелегално в напусната от българи Гюмюрджина, за да донесе течението на вестник „Тракия“, където са реалните свидетелства за нейната политическа необвързаност и нейния родолюбив граждански морал. Доказва се в края на краищата, че Мара Михайлова няма нищо общо с фашистувашите български управници на Беломорието. Нещо повече, в секретен доклад на областния полицейски началник на Беломорието до областния директор за политическото състояние на региона през март 1942 г. със сведения за дейността на българи - комунисти, дошли от вътрешността на страната, се казва: „По-особено впечатлението направи лицето Анастас Николов Примовски - адвокат, изпитан комунист...на работа от 6-7 месеца в града, енергичен младеж, умен и ловък в действията си. Във връзка е с Мара Михайлова, известна в миналото като комунистка, редакторка на в. „Тракия“ в Гюмюрджина, скрит сътрудник и организатор на тоя вестник...“ Вярна на права си на амазонка,

водена от призванието си на журналист, Мара Михайлова през 1945 г.

■ прави постъпки да замени доброволка на фронта

като военен кореспондент в състава на Десета родопска дивизия. Отказва ѝ се с мотивите на привнесената откън прословута класова подозрителност. По-късно е изключена и от Съюза на журналистите по веднъж вече опроверганата клевета срещу нея.

Тези превратности може би щяха да я сломят, ако не се появява в живота ѝ един забележителен човек - Илко Димитров. Тя е вдовица, когато пламва голямата ѝ любов към него - бежанец от опожареното беломорско село Манастир, комитета след разорението през 1913 година, член на Комитета за свободата на Тракия, събирач на народни песни и предания, автор на историко-етнографския труд „Село Манастир“. Юначен и умен човек, той се превръща в съпруг-съ-

ратник на Мара Михайлова. Аз съм негов роднина и не върви да разказвам за него, но ето какво ми е доверявал Анастас Примовски. Някъде през 1938-39 година Примовски е назначен като млад адвокат в Кърджали. На петия примерно месец от пребиваването му в града, една вечер в кантората му, без да почука на вратата, влиза един „серг човек“ и казва: „Стой мирно и слушай, не се плаши, вече няма защо. Аз съм от Комитета за свободата на Тракия. Тебе нашите хора те мислеха за шпионин на правителството и ми наредиха да те следя и да те убия. Следях те, но разбрах, че не си такъв, за какъвто те смятат. Живей спокойно под моята закрила!“ И си излиза.

Ето с такава личност сподели втората половина на живота си Мара Михайлова. Много от песните в този том са изпяти от него и от майка му Комня Димитрова Стоилова. Чичо Илко практически е първи разпространител на идеята гроба на Патриарх Евтимий да се търси към село Манастир, Гю-

мюрджинско, но това е друга тема...

Освен настоящият том с песни на беломорските тракийци, Мара Михайлова е автор на следните завършени трудове: „Бит на турското население от Източните Родопи“, 546 стр; етнографско и фолклористично описание на родното ѝ село Чобанкьой, 400 стр; етнографско описание на кърджалийските цигани, 100 стр; исторически очерк на град Кърджали, 450 стр; „Западно-тракийски приказки“, 102 стр; „Спомени за руско-турската война“, 92 стр; „Сватбата на Юмер“, 95 стр; „Турски масали“, 189 стр; „Западнотракийска сватба“, 38 стр; „С унгарката Едит из Родопите“, 100 стр. Отделно трябва да се оцени по достойнство нейната теренна работа в състава на експедиционни екипи като преводач от турски и проучвател със зададена тема. Огромна е личният ѝ принос в събирането на стари снимки, на тракийски и турски носии, на занаятчийски сечива и всякакви оръдия на труда за музейни колекции. Невъзможно е тук да се посочат многобройните нейни публикации в национални и регионални вестници и списания. Много важна за българската етнография е направената по нейно хрумване въстановка на западно-тракийска сватба в с. Гледка, заснета в документален филм на националната Студия за игрални филми (1959 г.)

Такова крупно културно дело в провинциални условия трудно се осъществява. Направеното от Мара Михайлова дава интелектуалния подтик за създаване в Кърджали на етнографски музей. За създаването му има решение от 1952 година, началото е изпълнено с всякакви мъчнотии и противоречия. Тук му е мястото да се отбележи един артистичен неин протест срещу бюрократията, която забавя изграждането на мечтаната културна институция. През 1954 година

на първомайската манифестация в Кърджали

■ Мара Михайлова извежда облечено в тракийски носии сватбено шествие

На две запазени снимки се виждат лозунгите на непредвидените демонстранти: „Всички старини за музея!“ и „Граждани, да изградим с дружни усилия пълен етнографски музей!“ Тази неочаквана проява на Мара Михайлова и „нейните хора“ - бежанци от Беломорието, получава обществена подкрепа. Отогава до последния си дъх тя е сътрудник на музея, прераснал в по-обхватно изследователско учреждение.

Животът на Мара Михайлова е свидетелство за огромния културен потенциал на бежанците тракийци. Наистина, те донесоха в голямото отечество горчив спомен за най-дългото турско робство над българщината, защото от всички наши земи Тракия първа бе посечена от ятагана и последна почувства освободението от петвековния гнет. Но бежанците тракийци дойдоха с песните и преданията си и със склонността си към артистично претворяване на света. Те дадоха на България видни личности във всички области на духа.

За да останат българци, тракийците платиха непосилна за други цена. Лишиха се от имоти и поминък и надойдоха по днешните си заселища само с малки деца на ръце.

Песните, събрани от Мара Михайлова, са доказателство за българския характер на Беломорието, защото българско народно творчество може да има там, където има български народ!

През 1999 година Издателство „Захарий Стоянов“ издаде един великолепен том, съдържащ народни песни от Беломорска Тракия, под заглавие „Виена китка с алтънче“. Той съдържа голяма част от песните, които Мара Михайлова записваше през целия си живот. Певците и певиците са предимно беломорски бежанци от Дедагачко и Гюмюрджинско, сред тях и моята майка. Не само по тази причина с вълнение и вдъхновение се заех с редактирането на изданието, ръкописите на което ми бяха предоставени от сина на Мара Михайлова - Тончо Михайлов, на когото принадлежи идеята за книгата, както и финансирането. Този том е последният от съкровенията българска поредица, в началото на която са песните, събрани от братя Миладинови.

Забележителни интелектуалци систематизираха фактологията и предопределиха същността на тракийската кауза - историците Христо Силянов, Христо Караманджук, Анастас Разбойников, Иван Орманджиев, историкът акад. Любомир Милетич, писателят акад. Константин Петканов, философът акад. Димитър Михалчев, обществениците - публицисти Михаил Герджиков и Димитър Попниколов, етнографите проф. Христо Вакарелски и проф. Анастас Примовски, историкът проф. Стайко Трифонов. В тази блестяща редица спокойно можем да поставим името и на Мара Михайлова, която даде изключителен принос за превръщането на тракийската кауза от проблем на политиката в проблем на културата. Кое означава възможност за решаване на вековен проблем с хуманните средства на европейския XXI век.

■ М. Михайлова в национална носия

Проф. Васил Проданов направи анализ на прехода

Залата на БАН не побра всички желаещи

При изключителен интерес на 28 септември в залата на БАН бе представена книгата „Теория на българския преход“ на проф. Васил Проданов, директор на Тракийския научен институт.

Салонът се оказа тесен, за да побере всички учени, общественици и дори политици, дошли да чуят автора на едно от най-амбициозните произведения, което се опитва да анализира последните 20 години. „Теорията на прехода“ е 21 книга на проф. Васил Проданов. Тя е незаобиколима, призна в своето представяне на произведението проф. Петър-Емир Митев. Според него трудът на проф. Проданов отговаря на въпроса „Какво се случи в България“, защо хората искаха едно, а се получи съвсем друго.

Според проф. Иван Маразов книгата доказва, че вече у нас идеологията няма значение, но показва как сме стигнали до положението днес да сме общество без ценностна система.

Това е една енциклопедия на всичко, което се случи с нас в последните 20 години, обобщил Иван Гранитски, шеф на издателство „Захарий Стоянов“, което отпечатава книгата. Той обаче уточни, че проф. Проданов готвил и втори том на „Теорията“, който ще обобщи всички политически практики на прехода и така ще даде един завършен научен анализ на обществените процеси през това време.

Според самия Васил Проданов цялото общество е станало жертва на прехода. „Всички сме

■ В. Проданов и И. Гранитски

такава, но най-голямата жертва е българската интелигенция. В България липсва дискусия за това, което се случи, и резултатът не е от най-добрите“, коментира той.

Според автора книгата се

опитва да даде координати на всички мислещи хора. Тя не търси отговора на въпроса „кой е виновен“, а защо стана така, търси причините за съвременното състояние на нашето общество.

НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ ОБСЪЖДА БАЛКАНСКИТЕ ВОЙНИ

Във Военната академия „Георги Раковски“ на 3 октомври започна международна научна конференция „100 години от Балканските войни - ретроспекции и проекции“, която ще продължи работата си в пет различни български града. Целта е да се потърси възможно най-обективната истина за събитията преди и по време на войните. Съорганизатори на конференцията са Тракийският научен институт, Институтът за исторически изследвания - БАН, Институтът по балканистика с Център по тракология „Ал.Фол“ - БАН, Великотърновският университет „Св.Св. Кирил и Методий“, Македонският научен институт, регионалните исторически музеи в градовете Благоевград, Стара

Загора и Кърджали и Военно-историческата комисия. В конференцията участват с доклади и научни съобщения повече от 120 учени и специалисти от общо 10 страни. Освен българските представители, в научния форум вземат участие и изтъкнати изследователи от Гърция, Македония, Полша, Румъния, Русия, Сърбия, Унгария, Хърватия и Черна гора. След заседанието в столицата форумът ще продължи на 4 и 5 октомври - в Благоевград и в Стара Загора, на 6 октомври - във Велико Търново и ще завърши своята работа на 8 октомври в Кърджали, където българските и чуждестранните делегати и гости ще участват в тържествата по повод на 100-годишнината от освобождението на града.

Историческите парадокси вървят ръка за ръка с историческите митове. Някои от тях поддържаме вече цял век, отбелязва историците. Според акад. Георги Марков, който бе първият лектор на заседанието в столицата, „непокатимият мит - това е възгласът „Напред, на нож!“, когато на нашите дядовци им се е струвало, че отсреща врагът чува „По пет на нож!“. Митовете не са постоянно, те могат да бъдат променяни - това е разумната теза на Балканите днес.

Затова разказва и дигиталният албум за Балканската война, изработен от Съюза на офицерите от резерва „Атлантис“, представен през първия ден на конференцията. Само за 34 години след Освобо-

дението в бившия Дунавски вилает се изгражда една модерна европейска държава със силна армия, което проличава в Балканската война, подчерта още академик Марков. Според него сме длъжни да отбележим 100-годишнината и от Втората Балканска война, известна като Междусъюзническа, защото тя носи дори повече поуки от първата.

Член-кор. на БАН и директор на Тракийския научен институт Васил Проданов изнесе доклад на тема „Социеталната несигурност и Балканските войни: ретроспекции и проекции“, в която постави въпроса дали днес е възможна нова балканска война при съвременното съотношение на силите и дисбаланса на интереси в региона. Проф. Тодор Петров, който също е член на Тракийския научен институт, запозна участниците с военното снаряжение на българската армия през Балканските войни.

В столичното студио „Тракия“ представиха книгата „Трети отдел“

ДАНАИЛ СТАВРЕВ

На 1 октомври в салона на Тракийския дом се откри есенно-зимната сесия на студио „Тракия“. Направен бе кратък обзор на проведените през лятото мероприятия. Понататък работата на студиото продължи с представяне на книгата „Трети отдел“ на Любомир Шопов.

Авторът, който е дипломат от кариерата, описва външно-политическите събития станали през 80-те год. на XX в. и участието му в българо-турския политически диалог по време на Студената война. В книгата има страници, посветени и на Тракийския въпрос.

„Това е сериозен проблем, по който трябва да продължи да се търси решение“ - комен-

тира самият Любомир Шопов. Необходимо е концепцията да бъде национална, действията да са целенасочени, обществеността да бъде информирана за всички премълчавани преди събития. Според Шопов българите имат право да си търсят правата.

Книгата породил спорове и бяха изказани различни мнения. Папани Козарова сподели, че книгата е богата по тези националнозначими въпроси и пожела на автора да продължава да работи в тази насока. Изказаха се още Георги Илиев, Емилия Славкова, Донка Стаменова.

На 15 октомври от 17:30 часа Софийското тракийско дружество ще отбележи началото на Освободителната Балканска война. Гост на студио „Тракия“ по този повод ще бъде полк.ст.н.с. Станчо Станчев от научно звено по „Военна история“ при ВА „Г. С. Раковски“. А на 20 октомври ще се посети Златоград и ще се участва на всенародното поклонение пред Паметника на героите от 21 Средногорски полк на вр. „Средногорец“. Информация и записвания в Секретариата на СТДБ при г-жа Емилия Славова тел. 987 48 96.

Записват странджански песни в „Бегликташ“

ЗЛАТКА СТАВРЕВА

В местността „Бегликташ“ край Приморско, където се е намирало и древно тракийско светилище, заснех нови видеоклипове с тракийска музика. Аранжиментите са на композиторите Желязко Жеков, Антон Ганчев, проф. Стефан Чапкънов и маестро Димитър Колев.

Видеоклипове на новата си продукция „От корена на Странджа и морето“ ще запишем и с моята сестра Ирина Ставрева. Дуетът ни е известен с името „Белите лястовици на Странджа“. Горещо благодарим на община Приморско и лично на кмета д-р Димитър Германов за предоставените прекрасни условия при осъществяване на снимките в района на туристическия обект „Бегликташ“.

Маруся Любчева сред лидерите на ПЕС

Почетният председател на бургаското тракийско дружество Маруся Любчева бе избрана за член на Изпълнителното бюро на женската организация на Партията на европейските социалисти.

Конференцията премина под мотото „Борба срещу безработицата сред младите жени“. Както присъствието на представителки от женските организации на социалистическите и социалдемократическите партии от Европа, така и силните тематични кръгли маси, организирани по време на конференцията, отправиха ясни послания към политическите и към обществото по важните и все още нерешени проблеми, свързани с равнопоставеността на жените. Изостреният проблем с безработицата сред жените и особено сред младите жени, беше сред акцентите на дискусиите. Любчева взе участие в кръглите маси, определяйки необходимостта от прилагане на специфични и целеви мерки в страните членки, чрез които процесът за осигуряване на работни места за млади жени да бъде ускорен. Тя обърна внимание на проблема с трудностите на младите жени да намерят работа поради факта, че работодатели отказват да ги наемат, защото ползват отпуск по майчинство и отпуск за отглеждане на деца. „Трябва не само да дебатирате тези проблеми, а на ниво европейски и национални програми да се търсят конкретни решения - трудно е за една млада жена да се реализира професионално и едновременно с това да отдели достатъчно внимание на семейството и децата, особено при ограниченията на пазара на труда“ - сподели тя.

Като член на ИБ, Любчева ще участва във всички организационни и тематични събития на ПЕС - жени като представител на Обединението на жените -социалистки в БСП и на БСП. Тя получи силната подкрепа на Обединението на жените социалистки и на БСП чрез специално подкрепящо писмо за нейната кандидатура. За председател на ПЕС - жени бе преизбрана Зита Гурмай.

Честито!

Централното ръководство на СТДБ и редакцията на в. „Тракия“ поздравяват най-сърдечно рождениците на съюза през юни:

Каля Михайлова Кирчева-София	5.10
Румяна Петкова Вълчева-Варна	7.10
Ген. Тодор Костов Бояджиев	10.10.1939 г.
Ген. Нонка Дечева Матова-Пловдив	20.10

ТРАКИЯ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А

Печат: ИПК „Родина“

Абонирайте се!

Каталожен
номер

759

Издава: Централното ръководство

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН ВАСИЛ ПРОДАНОВ, проф. ИВАН ФИЛЧЕВ, Никола Инджов и Тодор Коруев; Главен редактор: Соня АНГЕЛОВА;
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел. 02/986 71 26; факс: 02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Михаил ЖЕЛЯЗКОВ (Бургас) - 056/86 16 76; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) - 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ - 0878 83 39 92; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) - 076/60 13 67; Бойка БОРАДЖИЕВА (Пловдив) - 032/67 35 18; Димитринка СМОЛЕВА (София) - 02/884 25 59; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) - 044/62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) - 0301/63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) - 038/632 060; Маргарита НАЧКОВА (Шумен) - 054/86 99 52; Мария ИВАНОВА (Ямбол) - 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БАНКОВА СМЕТКА
СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC: STSABGSG

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

Нашите църкви В БЕЛОМОРИЕТО

Българското културно-историческо наследство е в руини

ДОЦ. ГЕОРГИ МИТРИНОВ

През първата половина на XX век българското население в Беломорието и Одринско е подложено на унищожение, отначало от турската войска, при потушаване на Илинденско-Преображенското въстание от 1903 г. Тогава от 92 въстанили български села, 68 са опожарени и разорени. Голяма част от населението им е избито. По данни на ВМОРО, общо в Македония и Одринско по време на въстанието са опожарени 205 села, а броят на загиналите е над 5000 души. Над 30000 са бежанците в България. Част от селата, особено в Одринска Тракия, не се възстановяват.

По време на Междусъюзническата война от 1913 г. почти изцяло Източна (Одринска) Тракия е обезбългарена. Местното българско християнско население, живеещо компактно в Одринско, Лозенградско, Бабаескийско, Визенско, Малкотърновско, Кешанско, Еносско, Малгарско, Узункюприйско, Чорленско, Силиврийско, е избито и прогонено, като близо 200000 българи са прогонени от родните им места.

Трагични са последствията от действията на гръцката армия и турския башибозук срещу мирното българско население в Беломорието по време на Балканската война през 1912-1913 г. и особено на Междусъюзническата война през 1913 г. Тогава са опожарени 161 български села с близо 16000 къщи. Голям е броят на избитото население, а още по-голям е броят на бежанците, потърсили спасение в България. От тогава има унищожени български села, в Сярско, Ксантийско, Гюмюрджинско, Софлийско, които повече не се възстановяват.

Следват гръцките гонения над изконното местно българско население през 20-те години на XX век, в резултат на които Западна Тракия е окончателно обезбългарена. А голяма част от оцелялото, вече малобройно българско християнско население в Егейска Македония, след гоненията и принудителното изселване през 20-те години, е прогонено през 40-те години на века, след края на Втората световна война и по време на Гражданската война в Гърция. Същевременно останалото малобройно българско християнско население в Източна (Одринска) Тракия е принудено да се изсели в България през 30-те години на века. В Егейска Македония оцелява само българско християнско патриаршистко население, което обаче е принудено да се потърчи съвсем, приемайки официално да общува на гръцки език и да

се самоопределя като гръцко. Днес, в началото на XXI век в Източна (Одринска) Тракия са запазени и възстановени едва 4 български църковни храма, в големите градове Одрин и Истанбул. В Западна Тракия и Егейска Македония положението е по-различно. Тъй като Гърция е християнска страна, във всяко оцеляло до днес бивше българско християнско село има църковен храм. Все пак следите от българско присъствие в тия храмове почти изцяло са заличени, но ги има.

В резултат на новите политически реалности в Европа и на Балканите и особено след като България стана член на Европейския съюз, са налице по-добри условия за културни връзки между нея и съседните държави. Тези нови реалности създадоха възможности да се изследват културно-исторически паметници в отделните

балкански държави и от учени от съседните страни. Макар все още трудно, вече могат да се правят проучвания, свързани с българското културно-историческото наследство в Турция и Гърция. Така със спомоществователството на родолюбивата фондация „Българска памет“, в лицето на нейния председател д-р Милен Врабевски, бе финансирано в начален етап изследване на българското църковно-историческо наследство в Източна (Одринска) и Западна (Беломорска) Тракия, както и в Егейска Македония. Плод на проучвателската дейност по темата са материалите, включени във фото-изложбата, която бе показана в няколко български града. В нея са представени основно фотографии от разрушени или изоставени български църковни храмове в Беломорието. Целта на изложбата не е да се търси някаква сен-

зационност или пък тенденциозно да се представят факти от българската трагедия през XX век, а да се припомнят някои забравени страници от новата българска история, свързани с трагичната съдба на българското християнско население в тоя регион. Освен това тя цели да насочи вниманието на съответните български институции върху съдбата на българското църковно-историческо наследство, останало по стечение на

политически обстоятелства в териториите на съседни страни. Разрушените църковни храмове са главно от несъществуващи вече български села, унищожени през Междусъюзническата война от 1913 г., като: Баница, Лакос, Сярско; Габрово, Ксантийско; Съчанли, Манастир, Калайджи дере, Гюмюрджинско; Пишмянкьой, Софлийско и др. Има църковни храмове, като тези в с. Горно Броди, Сярско; Бутим, Неврокопско и др., които са изоставени и не са поддържани или възстановени по-късно. Други, като църквите в с. Гюреджик, Драмско и с. Крушево, Димотишко, са оставени на доизживяване и не са действащи, или пък доскоро бяха използвани за стопански складове, като бившият униятски църковен храм в с. Каяджик, Софлийско.

Някои села вече са изоставени, в резултат на миграционни процеси в по-ново време (главно през втората половина на XX век), и църковните им храмове, макар и в добро състояние, сега не се използват (с. Кутруджа, Софлийско и Домузdere, Дедеагачко - старото село). В землищата на други, несъществуващи днес села като Дряново, Сярско; Бадома и Еникьой, Дедеагачко, има основно ремонтирани и подновени църковни храмове.

Немалък е броят на запазените и подновени бивши български църковни храмове, в които следите от българско присъствие обаче са унищожени. Такива са църквите в селата: Волак и Черешово, Драмско; Фращене и Дутлия, Сярско; Еникьой, Ксантийско; Козлукьой и Калайджидере, Гюмюрджинско; Чобанкьой и Доган Хисар, Дедеагачко; Янюрден, Софлийско; Малък Дервент, Димотишко и др. Други, като църквата в с. Раховица, Сярско, са изградени наново, но е запазена част от старата българска църква.

В процес на проучване са старите български църкви в Беломорието със запазени надписи и стенописи, като вече се публикуват материали за тях. А изложбата е едно връщане към българската история и към българското културно-историческо наследство зад граница.

